

MONIKULTTUURISET LÄHESTYMISTAVAT POLARISAATION JA RADIKALISOITUMISEN EHKÄISEMISEEN

EX POST PAPER

RAN H&SC meeting on Multi-or cross-cultural approaches to preventing polarisation and radicalisation

4-5 July 2017

Dublin, Ireland

H&SC työryhmän tarkoituksena on voimaannuttaa ja inspiroida niitä ammattilaisia, jotka toimivat etulinjassa radikalisoitumisen ehkäisyssä. Myös sosiaali- ja terveysalan ammattilaisilla on suuri rooli polarisaation ja yhteiskunnallisen jännityksen torjumisessa (2). Työryhmä tapasi Dublinissa, jossa se keskusteli kasvavasta polarisaatiosta, joka voi johtaa väkivaltaiseen ekstremismiin sekä sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten roolista polarisaation synnyttämän kahtiajaon yhteen sovittelussa. Tapaamisessa keskityttiin polarisaation ja monikulttuurisiin lähestymistapoihin. Tapaamisessa oli mukana sosiaalityöntekijöitä, psykologeja, kunnan työntekijöitä sekä kansalaisjärjestöjen edustajia. Ehkäisytyössä onnistuminen riippuu suhteiden ja kontaktien rakentamisesta paikallisten yhteisöjen kanssa, monikulttuurisuuteen liittyvästä tietoisuudesta sekä sujuvasta tiedonkulusta eri toimijoiden ja ammattilaisten välillä (1).

Polarisaatio

=Polarisaatio voidaan määritellä ajatusrakennelmaksi tai konstruktioksi, jonka pohjana ovat oletukset muista, erilaisista ihmisistä. Polarisaatio on kommunikointia ja viestintää, jossa tehdään jakoa ”meihin ja muihin”. Muihin liittyvät hahmotetut eroavaisuudet on liioiteltu yksinkertaisiksi narratiiviksi, ottamatta huomioon kahden ryhmän mahdollisia yhteneväisyyksiä (2).

-Kukaan ei kyseenalaista polarisaation olemassaoloa tai sen epätervettä luonnetta. Polarisaatiolla on kuitenkin merkitystä radikalisoitumisen ehkäisemisessä. Polarisaatio ei välttämättä johda radikalisoitumiseen eikä radikalisoituminen aina johdu kasvavasta polarisaatiosta. Huomiota on kuitenkin kiinnitettävä niihin tekijöihin, jotka tekevät ihmisistä alttiita ekstremistiselle propagandalle ja värväämiselle. Raskaasti jakautunut yhteiskunta, jossa eri ryhmien välillä vallitsee vihamielisyyttä ja vahvaa ajattelua ”meistä ja muista”, toimii ihanteellisena ympäristönä värvääjille. On myös riski, että polarisoituneessa tilanteessa, jossa käytetään vihapuhetta ja väkivaltaan viittaavia narratiiveja, pienet ryhmät tai yksittäiset toimijat muuttuvat väkivaltaisiksi (2).

-Polarisaatiota ja sen mahdollisia syitä on yritetty määrittää ja luonnehtia erilaisten teorioiden ja mallien kautta. Eräissä tutkimuksissa polarisaatiota selitetään vääristyneen assimilaation (*biased assimilation*) avulla, jossa ihmiset prosessoivat uutta tietoa vääristyneellä tavalla: he hyväksyvät mielellään todisteita, jotka vahvistavat heidän näkemystään tai mielipidettään ja ovat kriittisiä sellaisia todisteita kohtaan, jotka eivät vahvista heidän aiempia näkemyksiään. Yksilöt voivat myös omaksua äärimmäisempiä mielipiteitä, jos he kohtaavat omia omien näkemyksiensä kanssa identtisiä todisteita, johtuen mahdollisesti polarisaatioon (3).

-Polarisaatio voi näkyä negatiivisina ajatuksina ja asenteina muita ryhmiä kohtaan. Tämä voi johtaa kasvavaan vihamielisyyteen ja segregatioon, johtuen tilanteeseen, jossa suvaitsemattomuus johtaa vihapuheeseen ja jopa viharikoksiin. Ennakkoluulojen, suvaitsemattomuuden, ulosjäämisen, muukalaispelon, islamofobian ja muiden syrjinnän muotojen sekä sisä- ja ulkoryhmä-ajattelun välillä on yhteys. Tietyt tapahtumat sekä massa- ja sosiaalinen media voivat kiihdyttää polarisaatiota. Valeutiset, lavastetut tapaukset sekä informaatiokuplat voivat myös vahvistaa polarisoitumisprosessia (3).

Polarisaation malli (Bart Brandsma)

Brandsma:n mallissa polarisaatioissa on kolme sääntöä ja viisi roolia

Kolme sääntöä:

- 1) Polarisaatio on ajatusrakennelma; se käyttää ”me ja ne”- ajattelua, pohjautuen identiteetteihin ja ryhmiin.
- 2) Polarisaatio tarvitsee polttoainetta; se kukoistaa, kun identiteeteistä puhutaan arvostelemaan sävyyn. Kommunikaatio toimii polarisaation polttoaineena, ja ilman polttoainettaan kommunikaatiota, polarisaatio sammuu.
- 3) Polarisaatioissa kyse on tunteista ja emootioista. Faktoilla ei ole merkitystä.

Viisi roolia:

- 1) Työntäjät (the pushers) yrittävät luoda polarisaatiota, toimien yllyttäjinä molemmissa päissä ja väittäen puhuvansa 100% totta.
- 2) Liittyjät (the joiners) ovat valinneet puolensa ja liikkuneet lähemmäs työntäjiä, polarisaatio on käynnissä
- 3) Hiljainen keskiryhmä (the silent in the middle ground), jotka eivät valitse puolta, eivätkä osallistu polarisaatioon. Hiljaiseen keskiryhmään kuuluvat voivat olla neutraaleja, pelokkaita tai välinpitämättömiä. He ovat työntäjien hyökkäyksen kohteena.
- 4) Sillan rakentaja (the bridge builder) yrittää luoda rauhaa ja maltillisuutta kurottautumalla molempiin päihin. Yrittäessään tehdä näin, hän kuitenkin korostaa kahden ääripään olemassaoloa ja lisää polttoainetta polarisaatioon.
- 5) Syntipukit (the scapegoats) ovat syytöksien ja hyökkäyksen kohteena, syntipukit voivat olla joko sillan rakentajia tai hiljaiseen keskiryhmään kuuluvia (4).

Polarisoituminen yhteiskunnassa: vaihtoehtoisten narratiivien rooli

-Tutkija Sarah Carthy on tutkinut ekstremistisiä narratiiveja ja polarisaatiota sekä kuinka niitä voidaan torjua. Carthyn mukaan narratiivit ovat kuvailuja tai näkemyksiä tarinasta. Narratiiveilla voi kuitenkin olla suuri vaikutus, sillä ne voivat antaa ihmisille tietoa, viihdyttää tai toisaalta niiden tarkoituksena voi olla saada ihmiset uskomaan jotakin. Narratiivi voi olla yksinkertainen viesti, josta tulee toistojen myötä vakuuttava ja hyväksyttävä. Narratiivit toimivat samalla tavalla kuin suosittelu ja ne voivat saada yksilöt uskomaan, että heidät on kuultu, heihin samaistutaan ja että heitä ymmärretään. Yksilöiden vastaukset voivat rakentua juuri edellä mainittujen tuntemusten pohjalta.

-Ekstremistiset narratiivit usein tarjoavat kaavamaisista informaatiota, joka

- on yksinkertaistettua tai stereotyyppistä
- luo sisä- ja ulkoryhmiä (sisällyttäminen ja ulos sulkeminen)
- arvostelee tai tuomitsee (5)

-Vaihtoehtoiset narratiivit voivat purkaa tai epäoikeuttaa ekstremistisiä narratiiveja. Vaihtoehtoisia narratiiveja voivat olla verkkovideot, videopelit tai sosiaalisen median kampanjat. Asiantuntijat käyvät kuitenkin jatkuvaa keskustelua vaihtoehtoisten narratiivien roolista tai miten niitä voitaisiin käyttää, sillä jopa hyvää tarkoittavat vaihtoehtoiset narratiivit voivat lisätä polttoainetta julkiseen väittelyyn ja sen seurauksena lisätä yhteiskunnan polarisoitumista. Yleisö, jonka vaihtoehtoisen narratiivin on suunniteltu tavoittavan, voi myös epäoikeuttaa sen (5). Moni asia vaikuttaa siihen, kuinka hyvin vaihtoehtoinen narratiivi tulee toimimaan: nähdäänkö viestinvälittäjä uskottavana, mistä viesti tulee, kuinka viesti on esitetty, mikä on ajoitus ja millainen viestin äänensävy on (6). Vaihtoehtoiset narratiivit voivat siis lisätä polarisoitumista ja onkin vaikeaa luoda uskottavaa ja oikeuttavaa vaihtoehtoista viestiä. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että vaihtoehtoisia narratiiveja ei tulisi yrittää käyttää (6).

Esimerkki: Luton, Iso-Britannia

-Polarisaatiolla voi olla suuria vaikutuksia paikallisella tasolla, vaikeuttaen sosiaalityöntekijöiden ja terveydenhuollon ammattilaisten väliin tuloa. Polarisaatiosta voi seurata epäluottamusta ja se voi lisätä ulossulkemista ja marginalisoitumista (6).

-Lutonin kaupungilla on omat toimintatapansa vastata mahdollisiin riskeihin, uhkiin ja vahinkoihin. Ennaltaehkäisystrategiassa on kolme tavoitetta: turvata haavoittuvat yksilöt, lisätä yhteisön vastustuskykyä ekstremististä ideologiaa vastaan sekä työskennellä sellaisten sektorien ja instituutioiden kanssa, joiden alueella riskiä esiintyy. Toimintaa ohjaa neljä käsitettä, jotka ovat tavoitella, ehkäistä, suojella ja valmistautua (pursue, prevent, protect, prepare). Lutonin ennaltaehkäisevä ja turvaava lähestymistapa nähdään Iso-Britannian johtavana ennaltaehkäisevänä lähestymistapana. Sen fokuksena on ollut kehittää vahvaa moniammatillista yhteistyötä (6).

-Lutonin kaupunki työskentelee sellaisten yhteisöjen jäsenien kanssa, jotka voivat toimia oman yhteisönsä äänitorvina ja heijastelijoina. Kaupunki on keskittynyt:

- Nuoriin, jotka on saatu väkivaltaisen ideologian pariin tai jotka on suostuteltu lähtemään Syyriaan tai Irakiin
- Lutonissa asuviin vanhempiin, jotka aikovat matkustaa Syyriaan lastensa kanssa tai jotka palaavat Syyriasta lastensa kanssa (6)
- Paikallisiin lapsiin, jotka ovat vaarassa radikalisoitua, koska heidän vanhempansa tiedettävästi kannattavat väkivaltaista ekstremististä ideologiaa (7).

-Lutonin kaupungin lähestymistapa tarjoaa apua seuraavien tahojen kautta:

- Neuvoja ja tukea yhteistyökumppanien, kuten koulujen, kautta
- Hallituksen hyväksymien intervention tekijöiden kautta
- Työpajat, joiden tarkoituksena on lisätä tietoa ennaltaehkäisystä (Workshop to Raise Awareness of Prevent WRAP)

-Sosiaalityöntekijät ja mielenterveystyöntekijät ovat säännöllisesti mukana prosessissa. He käyttävät monenlaisia työkaluja, kuten haavoittuvuuden arviointi-työkalua (a vulnerability assessment framework) sekä relevantteja lomakkeita ja tarkistuslistoja. Käytössä myös EHA (Early Help Assessment), joka on eräänlainen ”raja-arvio”-malli. Sen avulla taataan, että lapset ja perheet saavat tarvitsemansa tason tukea (7).

NHS ja ehkäisevät toiminnot Lontoossa

-NHS (Iso-Britannian julkinen terveydenhuoltojärjestelmä) tukee radikalisoitumisen vähentämistä Lontoossa. Sen strategia keskittyy ihmisten ja yhteisöjen turvaamiseen terrorismin uhkalta. Se tarjoaa käytännön tukea ja apua ehkäisemään ihmisten päätymistä terrorismin pariin. Pääprioriteetteina ovat mielenterveystyö, ensisijainen hoito, ehkäisevä kommunikaatio, informaation jakaminen sekä oppiminen ja kehitys (9).

-NHS:n toiminnan laillisena raamina toimii seuraava asetus: ”*the England and Wales Counter-Terrorism and Security Act 2015*”. Sen 26.osa velvoittaa tietyt osapuolet ehkäisemään ihmisten päätymistä terrorismin pariin. Nämä osapuolet koostuvat paikallisista viranomaisista, rikosoikeuden alueella työskentelevistä, poliisista sekä koulutuksen, lastenhoidon, sosiaalihuollon ja terveyshuollon aloilla työskentelevistä ihmisistä. Edellä mainituilla osapuolilla on rooli suojella haavoittuvia ihmisiä ja kansallista turvallisuutta. Tämän myötä NHS:lla on selkeä rooli ennaltaehkäisevässä työssä. Laillisen velvollisuuden lisäksi NHS:n työntekijöillä on ammatillinen vastuu puhua radikalisoitumista vastaan (9).

Kulttuurit ylittävä psykologia ja koulutuksen rooli marginalisoitumisen ja radikalisoitumisen ehkäisemisessä

Kulttuurit ylittävä psykologia keskittyy kulttuurit ylittäviin suhteisiin sekä kulttuurisiin eroavaisuuksiin ja yhtäläisyyksiin. Menetelmän tarkoituksena on kehittää interkulttuurista kompetenssia ja

kulttuurit ylittävää vuoropuhelua. Sen tavoitteena on ymmärtää kulttuurisia taustoja katsomalla niitä laajemmasta näkökulmasta sekä ottaen huomioon sukupolvittaiset tekijät, alueelliset tekijät (mistä henkilö tulee), sosiaaliluokka-tekijät sekä elämän alueet (10).

Moniammatillinen yhteistyö

Sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten voisivat ja heidän tulisi toimia suuremmissa roolissa paikallisella tasolla tapahtuvassa radikalisoitumisen ehkäisyssä. On kuitenkin useita ongelmia, jotka tulee ratkaista.

-Sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten tarpeet:

- Informaatio radikalisoitumisesta ja sen tyypeistä
- Koulutukset ja koulutusmateriaalit, joihin kuuluu radikalisoituneiden yksilöiden kunnioittaminen ja ymmärtäminen sekä kulttuuriseen ymmärtämiseen ja kommunikointiin liittyvät asiat
- Lähestymistavat aikaiseen interventioon
- Perustyökalut ja tarkistuslistat interventioiden tukemiseen (11)

-Suurimmat haasteet, joita sosiaali- ja terveysala kohtaa polarisaatioon liittyen:

- Yksilöiden siirtäminen alle 18-vuotiaille suunnatuista järjestelmistä aikuisten järjestelmiin
- Ammattilaisten motivoiminen
- Saada viranomaiset kiinnostumaan, varsinkin terveyssektorilla, missä radikalisoitumista ei aina pidetä luonnostaan merkittävänä
- Korostamalla moniammatillisen kulttuurin puuttumista monissa konteksteissa ja maissa (11)
- Korkeatasoinen koulutus
- Rahoituksen saaminen pilottiprojekteihin ja uuteen työhön
- Eri ammattilaisten eri roolien, tarpeiden ja oletuksien ymmärtäminen
- Paikallisten, luottamukseen perustuvien verkostojen perustaminen
- Informaation jakaminen ilman, että terapiaprosessia tai yksityisyydensuojaa häiritään
- Löytää yhteisymmärrys jargoniin/käytettyyn kieleen, standardoituihin konsepteihin, määritelmiin ja luokitteluihin
- Kontekstin, jossa yksilö tai perhe on, täysi ymmärtäminen (12)